

LISA 4 – KSH aruandele esitatud asjaomaste asutuste seisukohad ja nendega arvestamine

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
Lääne-Nigula Vallavalitsus (28.10.2022 kiri nr 7-1/22-79-2)	<p>Saatsite kirja 06.10.2022 nr 16-3/22/4459 Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu meile tutvumiseks ja seisukoha andmiseks.</p> <p>Merestrateegia meetmekava koostamise peamine eesmärk on ajakohastada Vabariigi Valitsuse poolt 2017. aastal heaks kiidetud „Eesti merestrateegia meetmekava“, et tagada kehtestatud keskkonnavalaste sihtide täitmine ning seeläbi saavutada või säilitada Eesti mereala hea keskkonnaseisund.</p> <p>Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 40¹ lõike 1 ja § 36¹ lõike 1 kohaselt peab strateegilise planeerimisdokumendi koostamise korraldaja enne KSH aruande avalikustamist küsima aruande sisu kohta seisukohta kõikidelt asjaomastelt asutustelt.</p> <p>Lääne-Nigula Vallavalitsusel puuduvad vastuväited ja peab Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 KSH-d piisavaks.</p>	Teadmiseks võetud.
Saaremaa Vallavalitsus (31.10.2022 kiri nr 8-5/1014-6)	<p>Esitasite Saaremaa Vallavalitsusele 06.10.2022 kirjaga nr 16-3/22/4459 (registreeritud vallavalitsuse dokumendiregistris 07.10.2022 nr 8-5/1014-5) Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 KSH aruande arvamuse avaldamiseks selle asjakohasuse ja piisavuse kohta. Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 koostamise ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) algatas keskkonnaminister 15.09.2021 käskkirjaga nr 1-2/21/390.</p> <p>Merestrateegia meetmekava koostamise peamiseks eesmärgiks oli ajakohastada Vabariigi Valitsuse poolt 2017. aastal heaks kiidetud „Eesti merestrateegia meetmekava“, et tagada kehtestatud keskkonnavalaste sihtide täitmine ning seeläbi saavutada, või säilitada Eesti mereala hea keskkonnaseisund.</p>	Teadmiseks võetud.

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>Saaremaa Vallavalitsus on läbi vaadanud esitatud materjalid ja ei esita omapoolseid täiendus- ja parandusettepanekuid KSH eelnõu muutmiseks.</p> <p>Eelnõus on piisava põhjalikkusega käsitletud meetmekavas esitatud meetmete mõjusid Eesti mereala keskkonnaseisundi parandamiseks.</p> <p>Ootame Saaremaa valla kaasamist Eesti merestrateegia meetmekava 2022-2027 elluviimisel.</p>	
<p>Viru-Nigula Vallavalitsus (10.10.2022 kiri nr 6-3/1118-1)</p>	<p>Saatsite 06.10.2022 Viru-Nigula vallavalitsusele kirja nr 16-3/22/4459, milles soovite Vallavalitsuse seisukohta Eesti merestrateegia meetmekava 2022-2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande asjakohasuse ja piisavuse kohta.</p> <p>Viru-Nigula vallavalitsus on arvamusel, et valminud programm on asjakohane, vastab seaduses olevatele nõuetele ning piisav, et saavutada aastaks 2027 seatud eesmärgid.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>
<p>Hiiu Vallavalitsus (02.11.2022 kiri nr 8-3/870-1)</p>	<p>Keskkonnaministeerium edastas 10. oktoobril 2022 kirjaga nr 16-3/22/4459 Hiiumaa Vallavalitsusele Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 koostamise ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu seisukoha andmiseks.</p> <p>Merestrategie meetmekava koostamise peamine eesmärk on ajakohastada Vabariigi Valitsuse poolt 2017. aastal heaks kiidetud „Eesti merestrateegia meetmekava“, et tagada kehtestatud keskkonnavalaste sihtide täitmine ning seeläbi saavutada või säilitada Eesti mereala hea keskkonnaseisund.</p> <p>Hiiumaa Vallavalitsus on tutvunud Eesti merestrateegia meetmekava 2022-2027 eelnõu ja KSH aruande eelnõuga, sh asjaomaste asutuste ja välisriikide poolt juba esitatud seisukohtadega, võtab need teadmiseks ning täiendavaid ettepanekuid ei esita.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
Transpordiamet (Agnes Pilv – 26.10.2022 e- kiri)	<p>1. Punkti 2.2.7 juures on mainitud „ohtlike objektide uputamine merre“ kui tahtlikku sihipärast tegevust, kuid laeva vrakistumine on enamasti juhuslik. Siinjuures võiks mainida ka Keskkonnaministeeriumi tellitud keskkonnaohtlike vrakkide uuringut ja keskkonnaohtu kujutavad vrakid ka dokumendis ära mainida ja viidata nt kaardile punktis 2.3.7, kus ohtlikud vrakid on märgistatud.</p> <p>2. Punktis 2.3.6 on puudu koostöö IMOga, merekeskkonna kaitsmine on Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni asutamiskonventsiooni (https://www.riigiteataja.ee/akt/220062012003) artikli 1 lõike a kohaselt IMO peamine eesmärk globaalsel tasandil: <i>...laevade põhjustatava merereostuse vältimise ja kontrollimise parimal võimalikul tasemel...</i> IMO on ÜRO allorganisatsioon ja IMO pädevust on laiendatud ÜRO mereõiguse konventsiooniga, mille kohaselt võib ÜRO anda IMOle täiendavaid ülesandeid. Mainitud on küll ÜROd, kuid merenduse puhul ei saa IMOt mainimata jätta kui kõige olulisemat koostöö platvormi riikide vahel globaalselt. Vt https://www.imo.org/en/MediaCentre/SecretaryGeneral/Pages/itlos.aspx</p> <p><i>The United Nations Convention on the Law of the Sea, also known as UNCLOS, is widely recognized as the general legal framework within which all activities in the oceans and seas must be carried out. Although IMO is explicitly mentioned in only one of the articles of UNCLOS (article 2 of Annex VIII), several provisions in the Convention refer to the "competent international organization" in connection with the adoption of international shipping rules and standards in matters concerning maritime safety, efficiency of navigation and the prevention and control of marine pollution from vessels and by dumping.</i></p> <p><i>In such cases, the expression "competent international organization", when used in the singular in UNCLOS, applies exclusively to IMO, bearing in mind the global mandate of the Organization as a specialized agency within the United Nations</i></p>	<p>1. KSH aruande peatükis 2.2.7 on „ohtlike objektide uputamise“ all nimetatud ka laevavrakid. Peatükki lisati viide laevavrakke käsitleva peatüki 2.3.5 kohta. Seejuures lisati peatükki 2.3.5 viide vrakkide keskkonnaohtlikkuse uuringute (sh Keskkonnaministeeriumi, Muinsuskaitseameti uuringud) kohta. Detailsete andmete (keskkonnaohtlike vrakkide nimekiri, ohtlikkuse hinnang jms) lisamine ei ole käesoleva KSH eesmärgi ja objekti silmas pidades asjakohane.</p> <p>2. Peatükki 2.3.6 täiendati IMO lisamisega.</p> <p>3. Meetmekava ja KSH koostajale teadaolevalt ei ole plaanis Eestil korraldada ühisõppusi, kuid kindlasti tuleks osaleda rahvusvahelistel ühisõppustel. Ekslikult on rahvusvahelise koostöö meetme (BALEE-M058) tegevuste hulka jäänud lisamata 2021. aastal kaasajastatud Helcom Läänemere tegevuskava tegevused, mis puudutavad nii õppustel osalemist kui ka hädaolukorraplaani ohtlike ainete (edaspidi HNS, inglise keeles <i>Hazardous and Noxious Substances</i>) osaga täiendamist reostustõrje valmiduse tõhustamiseks.</p> <p>Sellest tulenevalt täiendati rahvusvahelise koostöö meetme kirjelduse osa tegevustega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osalemine reostuse merekeskkonda sattumise tervikliku/integreeritud haldamise raamistiku väljatöötamises;

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p><i>system established by the Convention on the International Maritime Organization: the "IMO Convention".</i></p> <p>Kõik lepingud ei käsitle võib-olla keskkonda, aga muidu on IMO konventsioone ja koodekseid (mis on ka siduvad) kokku 40 ringi: https://www.imo.org/en/OurWork/Environment/Pages/International-Conventions,-Protocols-and-Codes.aspx</p> <p>3. Kus täpselt kajastada, ei oska pakkuda, kuid sissejuhatavas kirjas oli öeldud, et panustatakse ka teiste, kui naftareostuse likvideerimise võimekuse arendamist. Kas on kavas läbi viia ühisõppusi? Eestil on ka keemiareostuse likvideerimise võimekusega laev – m/v Kindral Kurvits. Millal on plaanis täiendada hädaolukorraplaani ohtlike ainete osaga reostustõrje valmiduse tõhustamiseks? See on oluline merekeskkonna seisundi meetmete täiustamise seisukohast ja Eesti on ühinenud ohtlikest ja kahjulikest ainetest põhjustatud reostusjuhtumiteks valmisoleku ning nendele reageerimise ja koostöö 2000. aasta protokolliga (OPRC-HNS - https://www.riigiteataja.ee/akt/13032243), mille art 1 lg 1 kohustab osalisriike: 1. <i>Protokollialised kohustuvad eraldi või koos võtma protokoll ja selle lisa alusel tarvitusele kõik kohased meetmed, et olla valmis ohtlikest ja kahjulikest ainetest põhjustatud reostusjuhtumiks ning sellele reageerida.</i> Protokoll täiendab naftareostuseks valmisoleku konventsiooni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • merenduse HNS-tõrje käsiraamatu meetodite kasutusele võtmine ja rahvusvahelistel ühisõppustel osalemine. <p>Lisaks täiendati meetme koordineerituse osa BSAP meetmetega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • S32 – Töötada välja raamistik reostuse merekeskkonda sattumise terviklikuks/integreeritud haldamiseks, et suuta 2025. aastaks merel ja kaldal koordineeritud reostusjuhtumite lahendamise operatsioone läbi viia. • S36 – Kasutada 2025. aastaks ohtlikke ja mürgiseid aineid hõlmavate leketel operatiivsel koristamisel ning õppustel mitme piirkonna vahelise merenduse HNS-tõrje käsiraamatut. • S37 – Võtta kohustus katsetada 2022. aastal BALEXis mitme piirkonna vahelise merenduse HNS-tõrje käsiraamatu meetodeid.
<p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (02.11.2022 kiri nr 5-4/2022/6187-2)</p>	<p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM) juhib Teie tähelepanu asjaolule, et eelnõus on viidatud Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035 (TLAK) merenduspoliitika kontseptsiooni lisale. Viide ei ole õige, kuna nimetatud lisa TLAK-is ei ole. MKM on küll koostamas meremajanduse valget raamatut, aga ka see dokument on hetkel eelnõu faasis. Eeldatavasti hiljemalt detsembrikuuks saab meremajanduse valge raamat kinnituse.</p> <p>Seetõttu on ebatäpsed ka viited MKM-i andmetele nagu näiteks lk 48 sotsiaal-majandusliku keskkonna peatükis. Palume eemaldada merendusklatri jaotisest</p>	<p>KSH aruandest eemaldati viide merenduspoliitika kontseptsioonile kui Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035 (TLAK) lisale. Ühtlasti viidi sisse täpsustused lähtuvalt kirjas esitatule.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>avaliku sektori, samuti palume kustutada TEN-T sadamate nimekirjast Kunda sadama ja lisada sinna nimistusse Sillamäe sadama. Palume läbivalt üle vaadata viited MKM-ile.</p>	
<p>Siseministeerium (Allan Pilviste – 04.11.2022 e-kiri)</p>	<p>Esitame Siseministeeriumi tähelepanekud Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 KSH aruandele.</p> <p>Keskonnaministeeriumi kodulehel leiduvast Excel tabelist „Meetmete ja uuringute koondnimekiri“</p> <p>1) töölehel „Koond“</p> <p>a. meetme koodiga BALEE-M040 rahastusallikate nimistust eemaldada SIM;</p> <p>b. uuringu koodiga BALEE-R073 rahastusallikate nimistust eemaldada SIM;</p> <p>2) töölehel BALEE-R073 eemaldada rakendaja lahtrist SIM.</p> <p>Alates 2023.a. algusest on merereostuse avastamine, lokaliseerimine ja likvideerimine ning kõik sellega seonduv Kaitseministeeriumi vastutusala. Sõltumata teema eest vastutavast ametkonnast on riigi reostusseire ja -tõrjevõimekuse parandamise vajadus jätkuv. Selgem fookus peaks olema ennetamisel, st reostuse varajasel avastamisel (seire) ja selleks erinevate uudsete tehnoloogiate kombineerimisel - satelliidid, mehitatud ja mehitamata lennuvahendid, mehitatud ja mehitamata veesõidukid jne. Politsei- ja Piirivalveamet jätkab muuhulgas mereala reostusseire teostamist õhust (ELi Ühtekuuluvusfondi vahendite kaasabil hangitud seirelennukiga).</p> <p>Sellest lähtuvalt palume meetmekava dokumendi tabelis 8.1 kustutada Siseministeeriumi seosena „Merereostusseire temaatika“ või täpsustada, et seos kuni 31.12.2022</p>	<p>Meetmekava muudatuste (Siseministeeriumi vastutusala muutus) osas tehtud ettepanekud edastati meetmekava koostajale. KSH aruannet ei täiendata.</p> <p>Täiendavalt selgitame, et merereostustõrje võimekuse tõhustamine keskkonnahädaolukordadele reageerimiseks on sätestatud ka kehtivas Eesti merestrateegia meetmekava 2016-2022 uute meetmete nimistus. Seega on võimalike uudsete tehnoloogiate kombineerimine ja rakendamine hõlmatud antud meetme koosseisu. Lisaks on reostustõrje tagamine ja edendamine oluline põhimõte IMO ja Helsingi (HELCOM) konventsioonides ja nende rakenduskavades, nt Läänemere tegevuskava.</p> <p>Kuna Eestil on HELCOM soovitus 31/1 toodud reostustõrje miinimumnõuded naftareostusele reageerimiseks üksnes matemaatiliste arvutuste kohaselt täidetud (ideaalsete ilmastikutingimuste puhul) ning puudub reageerimise võimekus võimalikele keemiaõnnetustele merealadel, siis on vajalik täiendada Eesti reostustõrje võimekust nii nafta- kui ka teiste keemiaõnnetuste osas. Arvestades, et „Siseturvalisuse arengukava 2020-2030“ programm „Siseturvalisus 2022-2025“ seab eesmärgiks suurendada mere- ja lennupääste ning reostusseire- ja tõrje suutlikkust on Eesti merestrateegia meetmekavas 2022-2027 välja pakutud meede „reostustõrje võimekuse tõstmine läbi uue reostustõrje (nafta ja</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
		teised ohtlikud kemikaalid) võimekusega poi- ja uurimislava projekteerimise ja ehitamise“. Vajadus mitmefunktsionaalseks laevaks tuleneb uue laeva tasuvusest ning erinevate funktsioonide ühendamise võimalikkusest ja vajadusest lähitulevikus välja vahetada mere navigatsioonimärgistuse ning uuringute töödeks kasutusel olevad laevad.
Terviseamet (03.11.2022 kiri nr 9.3- 4/22/8247-2)	<p>Esitasite Terviseametile (edaspidi amet) arvamuse avaldamiseks Eesti merestrategia meetmekava 2022 – 2027 keskkonnamõju hindamise aruande eelnõu. Amet tutvus esitatud eelnõuga ning esitab alljärgnevalt oma tähelepanekud.</p> <p>Mõju hinnangu aruande eelnõu p. 5.2.5 „Mõju inimeste tervisele, heaolule (eeskätt tööhõivele ja merendusega seotud ettevõtlusele ning teadus- ja arendustegevusele) ja varale“ toob välja, et „Inimeste heaolu ja tervist ning sotsiaalseid vajadusi mõjutavad mitmed asjaolud alates keskkonnasaastest ja müra- ja lõpetades merekeskkonna üldise puhtuse ja puhkamisvõimaluste tagamisega“ ning teises lõigus on põhjalikult käsitletud merevaate, veespordi, merekaldal jalutamisega seonduvat, kuid suplemisest ja supelrandadest ei ole mainitud midagi. Meri on seotud ka suplemisega, mitte ainult veespordiga.</p> <p>Amet teeb ettepaneku lisada juurde supelrandadega seotud informatsiooni: „Meri on lisaks veespordile seotud ka suplemisega. Kehv veekvaliteet võib otseselt või kaudselt (nt sinivetikate vohamine) mõjutada ka inimeste tervist. Eestis on mererannikul 26 supluskohta ning 33 puhkekohta, mida inimesed aktiivselt kasutavad ning kust regulaarselt või aeg-ajalt jälgitakse suplusvee kvaliteeti.“.</p>	KSH aruannet täiendati ettepaneku alusel.
Haridus- ja Teadusministeerium (Karin Mikk –	Palume lk 48 toodud merendusklasteri alamklasteritest eemaldada avalik sektor, teadus ja haridus, kuivõrd meremajanduse valge raamatu menetluses juhtisime tähelepanu, et need ei saa olla alamklasterid ning seega on valgest raamatust eemaldatud.	Antud asjaoludele juhtis tähelepanu ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium oma seisukoha kirjas. KSH aruandest eemaldati kõnealused ebatäpsused.

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
07.11.2022 e-kiri)	Lk 48 on välja toodud, et probleemiks on kujunenud ka tööturu vajadustele mittevastav haridussüsteem ja õppurite vähene huvi ning sellest tulenevalt ohustab merendussektorit spetsialistide arvu langustrend (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2022). Selline sõnastus on eksitav ning põhineb ilmselt samuti meremajanduse valgel raamatul, mille teksti on MKM antud hetkeks juba korrigeerinud. Käesolevas sõnastuses on lauset võimalik tõlgendada, et kogu haridussüsteem on tööturu vajadustele mittevastav. Et sihistada konkreetset probleemi, millele viidatakse, tuleks lause ümber sõnastada: „Merendushariduse õppekavad vajavad ülevaatamist, vajadusel täiendamist ja kaasajastamist“. Samuti võib välja tuua õppurite vähese huvi, millest tulenevalt ohustab merendussektorit spetsialistide arvu langustrend.	
Muinsuskaitseamet (07.11.2022 kiri nr 1.1-7/308-6)	<p>Esitasite Eesti merestrateegia meetmekava 2022-2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu seisukoha esitamiseks. Kultuuripärandi käsitlus KSH aruande eelnõus on asjakohane ja alltoodud ettepanekud on teksti täpsustavad.</p> <p>Teeme järgnevad KSH eelnõu täiendamise ettepanekud:</p> <p>1. peatükk 5.2.6. Mõju merekultuuripärandile ja rannaäärsele traditsioonilisele eluviisile, lk 131 ja peatükk 8.2.2. Meetmekava ellu viimisega kaasneva mõju analüüsi lühikokkuvõtte ja ettepanekud, lk 153, lause sulgudes ... <i>seni teadaolevad vrakid kajastuvad vrakiregistris</i>. Täiendada lauset järgnevalt: ...<i>seni teadaolevad vrakid kajastuvad vrakiregistris ja hüdrograafia infosüsteemis</i>;</p> <p>2. peatükk 5.2.6. Mõju merekultuuripärandile ja rannaäärsele traditsioonilisele eluviisile, lk 131. Laevavrakkide ohtlikkuse all on asjakohane viidata selles valdkonnas lõppenud projektide tulemustele, sh Keskkonnaohtlike vrakkide kaardistamine, dokumenteerimine ja riskide hindamine (vt keskkonnaohtlike vrakkide aruanne).</p> <p>Toetame peatükis 8.2.2. toodud ettepanekut (lk 152-153) merestrateegia meetmekava meetme Merepõhja terviklikkuse häirimise või hävitamise kompensatsioonimeetmete väljatöötamine täiendamise osas.</p>	<p>1. Täpsustus viidi KSH aruandesse.</p> <p>2. KSH aruande peatüki 5.2.6 lisati viide peatükile 2.3.5, mida omakorda täiendati keskkonnaohtlike vrakkide uuringute temaatikaga.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
Politsei- ja Piirivalveamet (Marge Kohtla – 08.11.2022 e-kiri)	<p>Seoses Eesti merestrategia meetmekava 2022–2027 KSH aruandega on tähelepanek seoses tabeliga „Meetmete ja uuringute koondnimekiri.xlsx“</p> <p>Nimelt alates 01.01.2023 on merereostuse avastamise, lokaliseerimise ja likvideerimise eest vastutav Kaitseministeerium/Kaitsevägi. Seoses sellega tuleks tabelis korrigeerida alljärgnevat meetmeid vastavalt (SiM seal kajastuma ei peaks).</p> <p>BALEE-M040 Reostustõrje võimekuse tõstmine läbi uue reostustõrje (nafta ja teised ohtlikud kemikaalid) võimekusega poi- ja uurimislaeva projekteerimise ja ehitamise.</p> <p>BALEE-R073 Riikliku ohtlike ainete merereostuse riskianalüüsi läbiviimine nafta- ja HNS ainete kohta ning merereostusest tuleneva ohtude ja riskide mõju analüüs liikidele ja mereelupaikadele.</p>	Meetmekava muudatuste (Siseministeeriumi vastutusala muutus) osas tehtud ettepanekud edastati meetmekava koostajale.
Päästeamet (07.11.2022 kiri nr 7.2-1/6551-2)	<p>Päästeamet on vaadanud läbi Eesti merestrategia meetmekava 2022-2027 eelnõu lühikokkuvõtte ja KSH aruande eelnõu.</p> <p>Eesti merestrategia meetmekava 2022–2027 KSH aruanne on piisav ja asjakohane ning lisa ettepanekud dokumendi täiendamiseks puuduvad.</p>	Teadmiseks võetud.
Keskkonnaamet (07.11.2022 kiri nr 6-5/22/2749-10)	<p>Keskkonnaameti hinnangul on meetmekava KSH aruanne asjakohane ja piisav, kui KSH aruande täiendamisel arvestatakse järgmiste ettepanekutega:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. KSH aruandes on viidatud nüüdseks kehtetule veemajanduskavale 2015-2021 ja uue veemajanduskava 2022-2027 eelnõule (nt lk 120, 138). Keskkonnaminister kinnitas 07.10.2022 käskkirjaga nr 1-2/22/357 perioodi 2022–2027 veemajanduskavad ja meetmeprogrammi, mistõttu palume KSH aruannet selles osas ajakohastada. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. KSH aruannet ajakohastati. 2. KSH aruannet ajakohastati. 3. Vastavaid jooniseid uuendati. 4. KSH aruande Natura hindamise sõnastust täpsustati ning täiendati Väikese väina maanteetammi avade ja Haapsalu Tagalahe temaatikaga. 5. KSH aruande Natura hindamise kokkuvõtte peatüki sõnastust täpsustati.

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>2. Palume ajakohastada KSH aruande ptk 2.1.7, sealt nt puudub Letipea liivakarjäärile 10.06.2022 antud keskkonnaluba nr KL-515171.</p> <p>3. KSH aruande jooniste 2.10 ja 2.11 kujundus ei ole kuigi hästi õnnestunud. Kuigi jooniste legend eristab hoiualasid ning Natura 2000 linnualasid ja Natura 2000 loodusalasid, siis ei võimalda need joonised siiski eristada hoiualasid kattuvatest linnu- ja loodusaladest.</p> <p>4. KSH aruande lk 57 on kirjeldatud meetmekava Natura hindamise põhimõtteid. Seejuures on öeldud, et Natura hindamine viiakse läbi KSH aruande koostamise etapis, vastavuses meetmekava täpsusastmega.</p> <p>Seevastu KSH aruande lk 135 on märgitud, et käesoleva hindamise aluseks olev strateegiline dokument – meetmekava – on üldise iseloomuga, mis ei võimalda meetodika kohast Natura hindamist teostada.</p> <p>KSH aruande lk 135 nimetatuga ei saa nõustuda. Nõustume, et meetmekava KSH aruandes ei ole võimalik viia läbi tavapärasest objekti- ja alapõhist Natura hindamist, s.o hinnata nende mõju konkreetsetele Natura aladele, alade kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele. Kuid nagu on kirjeldatud KSH aruande lk 57, on suure üldistusastmega strateegiliste planeerimisdokumentide Natura hindamise eesmärk teha kindlaks tundlikud või haavatavad alad või muud võimalikud ohud või konfliktid Natura 2000 võrgustiku aladega, et neid saaks kavandamisprotsessi hilisemates etappides arvesse võtta.</p> <p>KSH aruande ptk 5.2.7.5 seda ülesannet valdavalt ka täidab. Ühe vähese ruumiliselt määratletud tegevusena on meetmekavas käsitletud Väikese väina tammi avade rajamist (meede BALEE-M036). Selle tegevuse üldisi mõjusid on KSH aruande lk 42 ja lk 93-94 hinnatud positiivseteks, põgusalt on käsitletud ka Väikese väina loodusala ja Väinamere linnualaga seotud mõjusid, kuid KSH aruande ptk 5.2.7 toodud Natura hindamine antud objekti ei käsitle. Samuti ei käsitle Natura hindamine meedet BALEE-M076, millega</p>	<p>6. Info võetud teadmiseks. Siinkohal märgime, et nimetatud meetmete rakendamisse on kavandatud kaasata ka kohalikud omavalitsused.</p> <p>7. KSH aruandes ajakohastati vastavat mõistet. Info edastati ka meetmekava koostajale!</p> <p>8. KSH aruande „Piiriülese mõju“ peatükki täiendatakse vastavalt naaberriikidest laekuvatele seisukohtadele.</p> <p>9. KSH aruande koostamise käigus ei selgunud mõjusid/teemasid, mis vajaksid lisaks meetmekavas juba käsitletud teemadele täiendavat tähelepanu. Seega ei ole KSH aruandes esitatud ettepanekuid meetmekava täiendamiseks. Kõik KSH aruandes tehtud ettepanekud on suunatud meetmekava rakendamisele ehk jätkutegevuste kavandamisele. Vastav täiendus lisati ka KSH aruande kokkuvõttes osas esitatud ettepanekute juurde.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>nähakse ette ka Haapsalu Tagalahe eutrofeerumise probleemide lahendamist; Haapsalu Tagalaht on osaliselt kaitstav ka Väinamere linnu- ja loodusalana. Natura hindamine peaks tooma välja, kas nimetatud üldjoontes keskkonnaseisundit parandavate protsesside puhul võib esineda risk vastavate linnu- ja loodusalade kaitseväärtuste või alade terviklikkuse kahjustamiseks ning vajadusel anda suuniseid, kuidas seda riski maandada.</p> <p>5. Väär on KSH aruande lk 151 toodud kokkuvõte: „Seega ei ole mõistlik käesoleva strateegilise dokumendi täpsusastmes liikuda Natura asjakohase hindamise etappi ning asuda täpsemaid hinnanguid andma.“ Märgime, et täpsemate hinnangute andmisest saab Natura hindamises loobuda vaid juhul, kui on võimalik veenduda Natura alade kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele avalduva ebasoodsa mõju puudumises. Vastasel juhul on ka strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel Natura asjakohane hindamine vajalik, seejuures arvestades planeerimisdokumendi täpsusastet.</p> <p>6. KSH aruande tabelis 5.2 on meetmekava meetmete BALEE-M046 ja BALEE-M047 ning D10-ga (mereprügi) osas leitud, et: „Mereprügi esineb rannikumeres enim sadamate lähimbruses, mis on tingitud sellest, et sadamatest ja nende lähialadest on kujunenud aktiivse puhkuse veetmise kohad, mis pakuvad lisaks merele minekule ka muud tegevust. Prügi satub merre laevadelt või edasikandega sadama territooriumilt või lähialadelt. Meetmega ennetatakse prügi sattumist merre ning viiakse läbi ka merepõhja kogunenud makroprügi koristamist. Seega kaasneb meetmega otsene soodne mõju merevee kvaliteedile ja seeläbi kaudne soodne mõju elupaikadele ja elustikule tervikuna.“ (meede BALEE-M046) ja „Meetmega ennetatakse prügi sattumist merre. Seega kaasneb meetmega kaudne soodne mõju merevee kvaliteedile ja seeläbi elupaikadele ja elustikule tervikuna.“ (meede BALEE-M047). KSH eksperdirühm on esitanud KSH aruande ptk-s 8.2 olulisemad mõju hindamise järelused ja ettepanekud (sh mõju merevee kvaliteedile, sh eutrofeerumisele, saasteainete sisaldusele veekeskkonnas ning saasteainete sisaldusele mereandides, mereprügi mõju (tunnused D5, D8, D9 ja D10)).</p>	

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>Keskkonnaamet märgib, et sadamate jäätmekäitlust reguleerib sadamaseadus läbi teenindavate veesõidukite koormuse ehk laevadelt vastuvõetavate jäätmete korraldus on sadama jäätmekavaga või kohaliku omavalitsuse (KOV) korraldatud jäätmeveo liitumisega korraldatud – küsimus või väljakutse on teenuse parendamiseks vajalike andmebaaside loomises ja oskusteabe jagamises. KOVidel on kohustus koostada jäätmekavasid ning jäätmehoolduseeskirju, mis peaksid kindlasti selgemalt tähelepanu juhtima ja eesmärgipärasemalt olema mereprügi vältimiseks sõnastatud. Selleks on oluline lisaks üldsuse teavitamisele tegeleda ka KOVide koolitamisega ja eesmärgi saavutamiseks KOVdele vajalike ressursside planeerimisega.</p> <p>7. KSH aruande tabelis 5.2 on meetme BALEE-M079 (laevadega seotud keskkonnaohutuse tagamine merel) lühikirjelduses kasutatud aegunud mõistet „laevaheide“. Sadamaseaduse uue redaktsiooniga (jõustunud 13.01.2022) asendati see mõistega „laevajääde“. Palume üle kontrollida ka meetmekava eelnõus.</p> <p>8. Palume ajakohastada KSH aruande ptk 5.2.10 (piiriülene mõju). KSH aruande kohaselt koostöös Keskkonnaministeeriumiga küsiti KSH programmi kohta seisukohti ühist merepiiri omavatel naaberriikidelt – Lätist, Rootsist, Soomest ja Venemaalt. Meetmekava koostamise ja KSH algatamisest informeeriti ka ülejäänud Läänemere piirkonna riike. Keskkonnaministeeriumi 19.07.2022 kirjast nr 16-3/22/619-30 (esitatud ka KSH aruande lisades), millega tunnistati meetmekava KSH programm nõuetele vastavaks, nähtub, et mõjutatud riikidena osalevad piiriülese KSH menetluses Läti, Soome ja Rootsi. Poola ja Taani andsid teada, et ei näe vajadust riigipiiriüleseks konsultatsiooniks ning ülejäänud riigid tagasisidet ei esitanud. Palume KSH aruandes lühidalt välja tuua naaberriikidega konsultatsioonide tulemused ja nendega arvestamine, et vältida olulist ebasoodat piiriülest keskkonnamõju. See info, mis veel lisandub, saab KSH aruandesse kanda selle selgumisel.</p>	

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>9. KSH aruande ptk-s 8.2 on esitatud meetmekava elluviimisega kaasneva mõju analüüsi lühikokkuvõte ja ettepanekud. Nende osas palume eristada konkreetset meetmekava parendamiseks ja jätkutegevusteks (meetmekava elluviimisele suunatud) vajalikud leevendusmeetmed-ettepanekud. KeHJS § 43 p 1 kohaselt tuleb meetmekava koostamisel arvesse võtta KSH tulemusi ehk Keskkonnaministeeriumil tuleb otsustada, missuguste KSH aruandes esitatud ettepanekutega arvestatakse ja millega mitte ning seda sellisena, et meetmekavaga tutvudes oleks KSH ettepanekutega arvestamine jälgitav.</p> <p>Keskkonnaameti hinnangul on meetmekava KSH eksperdirühma koosseis piisav, see ei ole võrreldes KSH programmis nimetatuga ka muutunud.</p>	
Keskkonnaagentuur (10.11.2022 kiri nr 6-6/22/309-6)	<p>Keskkonnaministeeriumi 06.10.2022 saadetud kirjaga nr 16 3/22/4459 paluti Keskkonnaagentuuri seisukohalt Eesti merestrateegia meetmekava 2022-2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu kohta.</p> <p>Merestrateegia meetmekava koostamise peamine eesmärk on ajakohastada Vabariigi Valitsuse poolt 2017. aastal heaks kiidetud „Eesti merestrateegia meetmekava“, et tagada kehtestatud keskkonnavalaste sihtide täitmine ning seeläbi saavutada või säilitada Eesti mereala hea keskkonnaseisund.</p> <p>Olles tutvunud aruande eelnõuga ja asjaomaste asutuste poolt esitatud kommentaaride ja seisukohtadega, anname teada, et meil puuduvad täiendavad ettepanekud.</p>	Teadmiseks võetud.
Keskkonnainvesteeringute Keskus (Eva-Ingrid Rõõm – 09.11.2022 e-kiri)	<p>Peamised teemad, mis küsimusi tekitasid olid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ravimi toimeainete heidete vähendamine – see tegevus on rakendamisel läbi kampaaniate ja täiustatud reoveepuhastustehnoloogiate kasutuselevõtu propageerimise. Küsimus tekkis, et kas propageerimine on piisav, kuid see meede on detailsemalt käsitletud veemajanduskava 2022-2027 meetmeprogrammi raames. 	1. Meede toetab veemajanduskavaga seatud vastavaid meetmeid. Kuna ravimijäägid kuuluvad merekeskkonnast lähtuvalt järjest kasvava tähtsusega ohtlike ainete hulka on teema käsitlemine oluline ka merestrateegia meetmekavas. Samuti hõlmab meede endas ka muid tegevusi lisaks teavituskampaaniate ja

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>Tänapäeva reoveepuhastuse tehnoloogiad ei suuda eemaldada ravimijääke keskkonnast, siis panustatakse surve vähenemise suunas liikumisesse rahvusvahelise koostööga tehnoloogiate väljatöötamisel. Peamine reostusallikas on asulate heitvesi, millega tegeleb veemajanduskava.</p> <p>2. Vrakkidest tulev naftasaaduste reostus – üsna alakäsitletud teema, kuid viidatud on selle alasele rahvusvahelisele koostööle (meede BALEE-M058). Välja on toodud, et tulevikus prognoositakse vrakkide lagunemisest tulenevat surve kasvu, kuid täpsemaid ajaraame Ei ole võimalik hinnata. Kokkuvõtvalt on toodud, et võib prognoosida, et reostusjuhtumite surve pikemas perspektiivis kasvab koos laevaliikluse kasvu ning vrakkide vananemise ja lagunemisega, kuid samal ajal leevendab selle mõju ulatust reostusseire ja -tõrje paranemine. Planeeritud on meede BALEE-M040 Reostustõrje võimekuse tõstmine läbi uue reostustõrje (nafta ja teised ohtlikud kemikaalid) võimekusega poi- ja uurimislaeva projekteerimise ja ehitamise.</p> <p>3. Joonis 2.9 lk 24: lindude HKS hinnang on antud talvituvate lindude põhjal ja seega ülehinnatud: meil pesitsevate lindude HKS oli valdavalt saavutamata.</p> <p>4. Üldisem märkus: väga paljude hinnangute juures on märgitud, et seire või tehtud uuringud pole piisavad hindamiseks või täpse hinnangu andmiseks: oleks hea eesmärgidena välja tuua kõigi merestrateegia valdkondade piisava seiretaseme saavutamise vähemalt järgmise strateegia valmimise ajaks ja ka vastavate tegevuste loetelu eesmärkide saavutamiseks kõigis seirevaldkondades. Praegu on mitmed andmed juhu-uuringutest kogutud, oluliselt asjakohasem oleks piisavas ulatuses teostav süsteemne seire kõigis vajalikes valdkondades.</p> <p>5. Lk 27 punkt 2.2 Läänemere kallastel elab ligikaudu 85 miljonit inimest, kelle tegevus maa ja vee peal mõjutavad Läänemere toimimist: oleks hea tuua ära ka Eestis Läänemere kallastel elav inimeste arv.</p>	<p>täiustatud reoveepuhastustehnoloogiate kasutusele võtmise, nt:</p> <p><i>Hinnang olemasoleva ravimite käitlemissüsteemi tõhususe kohta ja ettepanekud käitlemise ja kasutamata ravimite tõhusamaks kogumiseks;</i></p> <p><i>Töötatakse välja ja kehtestatakse regulatsioonid või soovitused, millega on võimalik vähendada keskkonnas püsivate ja keskkonna jaoks ohtlike vabamüügiravimite sattumist keskkonda;</i></p> <p><i>Viiakse läbi analüüs olemasolevate andmete põhjal Eesti jaoks olulisemate ravimite määramiseks, sh ajakohastatakse kasutuse ja keskkonda jõudmise teekonna Eesti andmestikke, mis edastatakse HELCOMi.</i></p> <p>2. Märkuse eesmärk jääb ebaselgeks. Siiski toome siinkohal välja, et lisaks nimetatud meetmele <i>Reostustõrje võimekuse tõstmine läbi uue reostustõrje (nafta ja teised ohtlikud kemikaalid) võimekusega poi- ja uurimislaeva projekteerimise ja ehitamise</i> on KSH aruandes vrakkidest lähtuva võimaliku ohtlikkuse (reostuse) temaatikat käsitletud ka merekultuuripärandi valdkonna juures. Seejuures on esitatud ka lühiülevaade vrakkide ohtlikkuse uuringutest ja edasistest tegevustest.</p> <p>Ka meetmekava meetme <i>Merekeskkonnakaitse alases rahvusvahelises koostöös osalemine</i> ühe</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>6. Punkt 2.2.1 lk 27 – ma julgeks loota, et on olemas uuemaid ja konkreetsemaid andmeid Eestist pärineva lämmastik- ja fosforreostuse kohta? Kas need ei oleks siin samuti asjakohased. Oluline on ju reostuse päritolu meie aladelt – siis saame hinnata ka asjakohaseid meetmeid selle edaspidiseks vähendamiseks just Eestis.</p> <p>7. Punkt 2.2.7 lk 39 ja edasi – praeguse hinnangu juures pole arvestatud konkreetsete häiringuobjektide potentsiaalse negatiivse keskkonnakahjuga (nt laevavrakkide leke lagunemise või avarii korral). Kas oleks otstarbekas vastavad hinnangud siiski teadaolevate objektide osas kaardistada ja lisada vastavale üldhinnangule? Kuigi ohtlike objektide pindala on väike võib tekkiv keskkonnakahju nendest tekkivate ohtlike ainete lekkel merekeskkonda olla märkimisväärne.</p> <p>8. 2.2.9 lk 42 ja tabel lk 43 Kliimamuutused – ehk oleks hea tuua välja ka valdava tuule suuna muutusega (edel > põhi või loode) seonduvad võimalikud riskid, eriti torminde ajal?</p> <p>9. Lk 43 kliimamuutuste tabel – trendid on toodud Läänemere kui terviku kohta, paljude korral on rõhutatud et suuremad muutused toimuvad põhjapool. Kas analoogseid trendide kirjeldusi oleks võimalik välja tuua ka Eesti merevealade kohta täpsemalt? Kui palju nt muutub eesti jõgede vooluhulk? Tuul – võiks märkida ka peamiste tuulesuundade muutust eesti rannikualadel.</p> <p>10. Lk 47 tabelis Rannikukaitse – Lause „Järjest enam mõistetakse, et nn raskete ehitiste rajamine rannikukaitse eesmärgil pole jätkusuutlik.“ – kuidas siis rannikukaitset korraldada, millised on innovatiivsed lahendused ja kas see on üldine suundumus, ka nt sadamates?</p>	<p>tegevusena nähakse ette parimate tehnikate väljatöötamist merepõhjas asuvate ohtlike objektide poolt tekitavate riskide maandamiseks.</p> <p>3. Viidatud joonis on väljavõte Eesti mereala keskkonnaseisundi hinnangust (Keskkonnaministeerium, 2019). Tegemist on pigem taustinfoga meetmekava KSH koostamisel, täpsemalt on linnustikku puudutav olukord lahti kirjutatud peatükis 2.1.5.3.</p> <p>4. Nimetatud märkus seonduv Eesti mereala keskkonnaseisundi hinnanguga (Keskkonnaministeerium, 2019), mille tulemusi on KSH aruandes kajastatud. Pärast nimetatud hinnangu valmimist ajakohastati ja täiendati 2020. aastal kehtivat mereala seire ja andmekogumise programmi, eesmärgiga tagada andmestik Eesti mereala keskkonnaseisundi piisava põhjalikkusega hindamiseks 2024. aastal. Vastav programm kinnitati aastal 2020. Eelnev selgitus on esitatud ka KSH aruandes peatükis 3.1.</p> <p>5. Tegemist on taustinfoga, mis annab aimu Läänemere kui terviku ääres elavate inimeste hulgast. Eesti kohta konkreetse arvu välja toomine ei anna antud juhul juurde olulist teavet, mis mõjutaks mõju hindamise tulemusi. Seega ei arvestata ettepanekuga.</p> <p>6. KSH aruande peatükk 2.2.1 annab ülevaate viimaste aastate andmetest seoses eutrofeerumise</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>11. Lk 56 – välismõjude analüüs, lause „Arvestades meetmekava strateegilist taset ja seda, et kavandatud meetmete osas puudub sageli piisavalt detailne informatsioon, on kvantitatiivsete hinnangute andmine keeruline ning seetõttu pole paljude keskkonnavaldkondade osas kvantitatiivsete hinnangute andmine võimalik.“ – soovitatakse teha ettepanekud ka meetmete osas, mis optimeeriks detailse informatsiooni kogumise vajalikul tasemel (nt järgmise strateegia koostamise ajaks).</p> <p>12. Lk 89, BALEE-M026, - selgitavast tekstist “Seega on vajalik potentsiaalsete kasutatavate püüniste arvu vähendada, ent samas on vaja välja töötada mudel, kuidas muudatust ellu viia selliselt, et võimalikku negatiivset sotsiaalmajanduslikku mõju vähendada.“ Jääb arusaamatuks kas mudelit, lisaks väljatöötamisele kavatakse ka aastaks 2027 või varem rakendada. Ehk oleks hea kaaluda täpsemat sõnastust?</p> <p>13. Lk 90, BALEE-M032 - Merepõhja terviklikkuse häirimise või hävitamise kompensatsioonimeetmete väljatöötamine - Võiks lisada nimetuse lõppu ka sõnad „ja kehtestamine“, kuna all kirjelduses on ka see tegevus ära toodud.</p> <p>14. Üldisem ettepanek luua meede KSH ja KMH lihtsustamiseks tulevikus – töötada välja üldisem süsteem ja kaardistus merealade kohta, kus lähtuvalt seireandmest ja madalast mõjust keskkonnale oleks võimalik anda välja kiirendatud korras lihtsustatud KMH ja KSH dokumente olenevalt tegevuse tüübist. Vastavatel aladel võiks olla eesmärgiks, et loamenetlus ei kestaks üle 6 kuu, vajalikud eelhindamised on tehtud üldise keskkonnaseire raames ja täiendavaid hindamisi on vaja teha minimaalselt või üldse mitte. Selleks oleks hea üle vaadata ka keskkonnaseire eesmärgid ja vajadusel kohandada neid (nt teatud perioodilisusega) vajalike andmete kogumiseks. Hea oleks luua ka kaardirakendus, kus vastavad hinnatud, sobivad laad lihtsustatud menetlustingimustega lubade väljastamiseks on ära toodud vastavalt (majandus)tegevuse tüübile. Hea oleks vaadata sellega seose üle meede BALEE-M056 eesmärgid ja sõnastus.</p>	<p>ja toitainete lisandumisega merekeskkonda. Võimaliku mõju analüüs, mis tugineb mh detailsematel andmetel on teostatud KSH aruande peatükis 5.2.4. Leiame, et kasutatud andmed on piisavad ja ajakohased, et hinnata strateegilisel tasemel meetmekava meetmete rakendamisel kaasnevaid mõjusid.</p> <p>7. Laevavrakke kui võimalikke keskkonnaohtlike objekte on KSH aruandes käsitletud põhimahus merekultuuripärandi valdkonna juures (nii olemasoleva olukorra kirjelduses kui mõju hindamise jaotises), lisaks on temaatikale viidatud ka teistes asjakohastes peatükkides. Samuti täiendati KSH aruande peatükki 2.3.5 keskkonnaohtlike vrakkide uuringute temaatikaga.</p> <p>8. Nimetatud peatükki lisati võimaliku tuule kiiruse ja suuna muutusega seonduv info.</p> <p>9. Kliimamuutuste tabelis (ptk 2.2.9) on toodud võimalikud kliimamuutustega seonduvad parameetrid Läänemere piirkonna kohta. Seejuures on esitatud teave asjakohane ka Eesti kontekstist lähtuvalt. Tulenevalt meetmekava strateegilisest tasemest ei minda ka KSH käigus detailseks vaid käsitletakse teemasid ja hinnatakse mõjusid üldisemal tasemel. Seejuures on KSH aruandes esitatud info piisav mõju hindamiseks ja vajalike järelduste tegemiseks. Siiski lisati täiendavalt peatükki 2.2.9 võimaliku tuule kiiruse ja suuna muutusega seonduv info. Lisaks peatükile</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>15. Lk 96, BALEE-M040 Reostustõrje võimekuse tõstmine läbi uue reostustõrje (nafta ja teised ohtlikud kemikaalid) võimekusega poi- ja uurimislaeva projekteerimise ja ehitamise. – kas antud meede on piisav vastava ohu piisavaks vältimiseks või tuleks täiendada meetmega panustada ka merepõhjas olevate ohtlike laevavrakkide reostuskollete ennetavasse likvideerimisse?</p> <p>16. Lk 107, BALEE-M079, sõnastus selgituses „Fookuses on laevaheitmete äraandmise ja laevade merel puhastamise regulatsioon ja juhendite koostamine.“ Võiks lisada ka „kontrollmeetmete rakendamine ning sanktsioonide väljatöötamine rikkumiste menetluseks.“ (sama oleks hea ühe täiendava meetmena üle vaadata ka paljude teiste keskkonnareostust puudutavate regulatsioonide korral, mis puudutavad ka merekeskkonna reostumist – kas on piisavalt täpselt kirjeldatud riiklik kontrollmehhanism ja keskkonnakahjude nõuete fikseeritud määrad rikkumiste tuvastamisel?)</p> <p>17. Lk 124 – „Täiendavalt teeb KSH koostaja ettepaneku kaaluda toitainete välja viimiseks merekeskkonnast võõrliikide (nt hõbekoger, ümarmudil) väljapüügi suurendamist ning ka rannaheidiste (nt põisadru) kogumist.“ – soovitaksin vastavate meetmete rakendamist kaaluda.</p>	<p>2.2.9 on meetmekava meetmete mõju kliimamuutustega kohanemisele hinnatud peatükis 5.2.8.</p> <p>10. Võrreldes nõ traditsiooniliste rannikukaitse rajatistega (nt maakivid, betoon jms) on suundumus kasutusele võtta innovaatilisemaid lahendusi, nt laiad liivaribad, märgalad, haljastusega kombineeritud rannikukaitse rajatised jms. Siiski on rannikukaitse meetmete valik asukohaspetsiifiline ning täielikult nõ traditsioonilistest kaitserajatistest loobumine lähitulevikus on pigem vähetõenäoline. KSH aruandesse lisati eeltoodud näited nn innovaatilisematest rannikukaitse lahendustest.</p> <p>11. Meetmekava määratleb meetmed ja uuringud, mis on vajalikud merekeskkonna hea seisundi saavutamiseks. Konkreetsed ja detailsed tegevused eesmärgi saavutamiseks pannakse paika meetmete rakendamise järgmistes etappides. Küll aga ajakohastati ja täiendati 2020. aastal kehtivat mereala seire ja andmekogumise programmi, eesmärgiga tagada andmestik Eesti mereala keskkonnaseisundi piisava põhjalikkusega hindamiseks 2024. aastal. Vastav programm kinnitati aastal 2020.</p> <p>12. Koostöös Maaeluministeeriumiga töötatakse välja vastav mudel (kontseptsioon) ja selle rakendamise põhimõtted. Mudelit rakendatakse hiljemalt aastaks 2027.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
		<p>13. Meetme kirjelduses on toodud: „Töötatakse välja ja kehtestatakse meetmete pakett kompenseerimaks merepõhja häirimist ja elupaiga hävitamist erinevate arenduste ja muude tegevuste käigus“. Meetme nimetust eraldi ei täiendata.</p> <p>14. Aastal 2020. ajakohastati ja täiendati kehtivat mereala seire ja andmekogumise programmi, eesmärgiga tagada andmestik Eesti mereala keskkonnaseisundi piisava põhjalikkusega hindamiseks 2024. aastal. Vastav programm kinnitati aastal 2020. Nimetatu on üheks eelduseks KMH/KSH protsesside kiirendamiseks. Teisalt tegeleb Keskkonnaministeerium KMH/KSH menetlusprotsesside võimaliku lühendamise temaatikaga merestrateegia meetmekava koostamisest eraldiseisvalt, lähtudes mh REPowerEU direktiivi eelnõust. Seega puudub vajadus meetmekavasse eraldi vastava meetme seadmiseks.</p> <p>15. Laevavrakke kui võimalikke keskkonnaohtlike objekte on KSH aruandes käsitletud põhimahus merekultuuripärandi valdkonna juures (nii olemasoleva olukorra kirjelduses kui mõju hindamise jaotises), lisaks on temaatikale viidatud ka teistes asjakohastes peatükkides. Samuti täiendati KSH aruande peatükki 2.3.5 keskkonnaohtlike vrakkide uuringute temaatikaga.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
		<p>Meetmekavas on ohtlike laevavakkide käsitlus lisatud meetme <i>Merekeskkonnakaitse alases rahvusvahelises koostöös osalemine</i> koosseisus kavandatava tegevusena – <i>parimate tehnikate väljatöötamine merepõhjas asuvate ohtlike objektide poolt tekitavate riskide maandamiseks</i>.</p> <p>16. Meetme BALEE-M079 eesmärgiks on laevadelt pärinevate jäätmete koormuse vähendamine ja ennetamine merel. Meetme raames töötatakse välja selleks vastavad juhised ja nõuded. Meede sisaldab ka tegevusi nagu uuringu läbi viimine täiendavate tõhusate maksimeetmete väljaselgitamiseks laevanduses ja mõjuanalüüsi läbi viimist ning selle põhjal Eesti jaoks sobilike ja mõjusate majanduslike instrumentide välja töötamist, mis oma olemuselt ongi sanktsioonide välja töötamine. Lisaks näevad tegevused ette olemasolevate regulatsioonide täiendamist või vajadusel uute regulatsioonide väljatöötamist jäätmete üleandmise-, laevade puhastamise- ja ankrus seismise nõuetega, mille juurde ühe osana peab kuuluma ka järelevalve temaatika. Sellest tulenevalt täiendame meetme kirjelduse viimast punkti järelevalve osaga „täiendada olemasolevaid regulatsioone või vajadusel uute regulatsioonide väljatöötamine jäätmete üleandmise-, laevade puhastamise- ja ankrus seismise ning järelevalve nõuetega“.</p> <p>17. Tegemist on KSH aruandes esitatud ettepanekuga, mis täies sõnastuses oli järgmine: „Toitainete välja</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
		<p>viimisele merekeskkonnast saab kaasa aidata ka võõrliikide (nt hõbekoger, ümarmudil) väljapüügi suurendamise ning ka rannaheidiste (nt põisadru) kogumisega. Väljapüütud võõrliikide või kogutud vetikate edasise kasutamise (nt põisadru kasutamine väetisena; kosmeetika- või toiduainetööstuses jm) võimalused ja tasuvus tuleb selgitada välja vastava uuringuga“.</p> <p>Kuna kõnealune temaatika vajab enne rakendamist täiendavat uurimist, siis ei lisatud seda meetmekavasse eraldi meetmena. Peamiseks probleemiks ettepaneku rakendamisel on väljatoodud biomassi edasine kasutamine. Vastav ülesanne on uuringu BALEE-R077 üheks osaks. Nimetatud uuring käsitleb küll eelkõige vesiviljeluse kaudu välja toodava biomassi kasutamist, aga annab vajaliku sisendi ka võõrliikide ja rannaheidiste jaoks. Uuringu teemade seas on küsimused, mis tooteid ja teenuseid on võimalik pakkuda, mida saab valmistada, nende sihtgruppi, turgu, tegevuse perspektiivi muutuvates oludes jms.</p>
Kaitseministeerium (15.11.2022 kiri nr 12-4/22/589)	<p>Kaitseministeerium tutvus mõju hindamise aruande eelnõuga ja selle aluseks oleva merestrateegia meetmekava ajakohastamise aruandega ning esitab ettepaneku keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande täpsustamiseks.</p> <p>Eesti merestrateegia meetmekava ajakohastamise aruandes (Veealune müra) ptk. 2.6 on toodud hinnang meetmete piisavusele. „HKS kriteeriumi D11C1 – impulsshelide ruumiline ulatus, kestus ja tase ei suurene“ piisavuse juures on</p>	<p>Meetmekava koostamise käigus on meetmete, tegevuste ja uuringute nimekiri mõnevõrra muutunud. Tänapäevaks sellist juhendmaterjali koostamist enam meetmetes ei käsitleta. Varasem meede BALEE M054 viidi eraldi uuringu (Uuringud veealuse müra mõju vähendamise meetmete kehtestamiseks) koosseisu. Uuringu vajadus lähtub HELCOMi veealuse müra tegevuskavast. KSH aruande vastavat osa täpsustati.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>öeldud, et meede BALEE M055 on piisav, aga selle tagamiseks on vajalik meetmekava rakendamise esimeses faasis defineerida prioriteedid, millest alustada järk-järguliselt alammeetmete elluviimist“ .</p> <p>Meetme, BALEE M054, juures on ühe uuringuna toodud „Tõhusate müra vähendamise meetodite väljatöötamine või kohandamine veealuste plahvatuste jaoks ja/või detonatsiooni alternatiivide välja pakkumine.“</p> <p>KSH-s on meetmekavas ilmselt kõnealune uuring viidud meetme, BALEE M055, juurde ja sõnastatud see ümber „Juhendmaterjali koostamine laskeharjutuste ja demineerimiste korraldamiseks (sh eelnev liikide heidutus).“</p> <p>Jääb ebaselgeks, kust täpselt tuleb KSH-sse BALEE M054 meetme juurde juhendmaterjali koostamist puudutav tegevus. Kaitseministeeriumi hinnangul ei ole juhendmaterjal oma sisult sama, mis meetmekavas pakutud uuring.</p> <p>Toetame uuringu vajalikkust, mille tulemusena selguvad tõhusad veealuse müra vähendamise alternatiivid ja juhendi koostamist, mis tugineb uuringu tulemustele. Samas oleme skeptilised juhendi osas, mis annab suuniseid tuginedes ka muudele kriteeriumitele. Peame vajalikuks rõhutada, et sellise juhendi koostamisele eelnevalt on oluline defineerida prioriteedid, nagu on märgitud ka meetmekava aruandes. Ühtlasi märgime, et muutunud julgeoleku olukorras on suurenenud vajadus riigikaitseliste õppuste korraldamiseks merel, millega on vajalik juhendmaterjali koostamisel arvestada. Siinkohal informeerime, et oleme terviklikult üle vaatamas strateegilises arengudokumendis „Kaitsejõudude perspektiivsete, merele orienteeritud, harjutusalade arenguprogrammi“ (ÕSMAAP) toodud riigikaitselisi vajadusi.</p> <p>Palume KSH aruandes täiendavalt välja tuua, et nimetatud juhendmaterjalil võib olla negatiivne mõju riigikaitseliste õppuste korraldamisele, seda eriti muutunud julgeoleku olukorras. Olulise mõju vältimiseks tuleks juhendmaterjal, aga ka uuring, mis sellele eeldatavasti eelneb, teha koostöös Kaitseministeeriumi ja Kaitsevägega.</p>	

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
Tallinna Linnavalitsuse Keskkonna- ja Kommunaal- amet (11.11.2022 kiri nr 1-12/1644-2)	<p>Esitame märkused ja seisukoha Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 KSH aruande eelnõu kohta.</p> <p>Keskkonnamõju strateegilise hindamise objektiks on Eesti merestrateegia meetmekava 2022-2027. Merestrateegiat kohaldatakse kogu Eesti mereala suhtes ning selle eesmärgid on järgmised (Keskkonnaministri 25.09.2020 määrus nr 46):</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaitsta ja säilitada merekeskkonda, hoida ära selle seisundi halvenemine või taastavõimaluse korral mereökosüsteemid piirkondades, kus need on kahjustatud; - hoida ära ja vähendada heiteid merekeskkonda, et järk-järgult vähendada selle saastamist ning tagada, et heited ei mõjutaks ega ohustaks oluliselt mere bioloogilist mitmekesisust, mere ökosüsteeme, inimese tervist ega mere seaduslikke kasutusviise. Merestrateegia meetmekava uuendatakse iga 6 aasta tagant. <p>KSH ulatus hõlmab meetmekavaga kavandatavate uute meetmete elluviimisega kaasnevat keskkonnamõju strateegilist hindamist.</p> <p>Eesti merestrateegia meetmekava 2022-2027 uute meetmete nimekirjas on 21 meedet, millest 10 puudutavad, suuremal või vähesemal määral, otseselt Tallinna linna. Need meetmed on lühidalt järgmised:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. BALEEM032 Merepõhja terviklikkuse häirimise või hävitamise kompensatsioonimeetmete väljatöötamine (D6); b. BALEEM039 Keskkonnale ohtlike ravimijäätmete käitlemise tõhustamine ja ravimite keskkonnasõbralikuma utiliseerimise alane teavitustöö (D8,D9); c. BALEEM046 Prügikoristuskampaaniad (D10,D6); d. BALEEM047 Jäätmekäitluse keskkonnasõbralik korraldamine üleujutusriskiga rannikul ja randades (D10); e. BALEEM051 Sademevee ja reovee töötlemine mikroplasti koguste vähendamiseks (D10,D8); f. BALEEM053 Rehvipuru tekke vähendamine (D10); 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vastav teemakäsitus lisati KSH aruande peatükk 5.1 tabelisse 5.2 ja peatükki 5.2.5. Võimalike konfliktide näol on siiski pigem tegemist üksikute juhtumitega ning kalade rändeteede avamine ja kudealade parandamine avaldab pikaajalises skaalas kalandusele tervikuna soodsat mõju. Seega ei muudetud KSH aruande tabelis 5.2 vastavat hinnangut (säilis „roheline“). 2. Antud meede on suunatud kalapüügi kaasneva mereimetajate ja lindude kaaspüügi vähendamiseks. Nimetatud kaaspüük ei ole Läänemere eutrofeerumise põhjuseid arvestades oluline mõjutegur, mistõttu ei avalda meetme rakendamine ka olulist mõju (säilitati hinnang „kollane“). Ettepanekuga ei arvestata. 3. Nõustume ettepanekuga. Seejuures oli tabelis 5.2 vastava meetme rakendamisega looduskeskkonnale kaasneva mõju kirjelduses antud mõte ka esitatud ehk elusorganismidele kaasneb otsene soodne mõju (värvikood „roheline“). Eksklikult oli aga värvikood elustiku lahtis jäänud „sinine“ – kaudne mõju. Samuti muudeti inimese tervist puudutav mõju otseseks (värvikood „roheline“). 4. Nõustume, et mikroplasti jäätmete tekke vältimine ja vähendamine on tõhusam, kui nn toruotsa meetme rakendamine. Samas on ka nn toruotsa meetmete rakendamine vajalik ning

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>g. BALEEM055 HELCOM meremüra plaani ja vajalike regulatsioonide rakendamine Eestis (D11,D1);</p> <p>h. BALEEM058 Merekeskkonnakaitse alases rahvusvahelises koostöös osalemine (D1-D11);</p> <p>i. BALEEM059 Huvigruppide teavitamine ja kaasamine merekeskkonna kaitse alastes tegevustesse (D1-D11).</p> <p>KSH aruande eelnõus on meetmete mõju hinnatud eraldi looduskeskkonnale ja sotsiaalsele keskkonnale peatükis 5.1 Meetmekava ellu viimisega kaasneva mõju analüüs (Tabel 5.2). Hindamisel on kasutatud järgmisi värvikoode:</p> <p>Roheline - Meetmega kaasneb otsene soodne (positiivne) mõju. Sinine - Meetmega kaasneb kaudne soodne (positiivne) mõju. Punane - Meede ei aita tagada keskkonnasihtide ja HKS saavutamist või meetmega võib kaasneda ebasoodne (negatiivne) mõju. Kollane - Keskkonnamõju täpset suunda ja iseloomu ei ole võimalik meetmekava täpsusastmes hinnata või meede ei avalda olulist keskkonnamõju. Oranž - Võimalik kaasnev ebasoodne mõju olukorras, kus meetme üldine mõju on eeldatavalt soodne.</p> <p>Järgnevad märkused ja tähelepanu juhtimised puudutavad eelkõige KSH aruande eelnõus esitatud Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 uute meetmete elluviimisega kaasneda võivate mõjude hinnanguid.</p> <p>1. Meede BALEE-M020 Kalade kudealade ja rändeteede seisundi parendamine.</p> <p><u>Mõjud sotsiaalsele keskkonnale:</u> 1) Mõju inimeste tervisele, heaolule (eeskätt tööhõivele ja merendusega seotud ettevõtlusele ning teadus- ja arendustegevusele) ja varale – roheline; 2) Mõju merekultuuripärandile ja rannäärsele traditsioonilisele eluviisile – roheline.</p>	<p>suuremate mikroplasti osakeste puhul on nende kinnipüüdmine reoveepuhastites siiski võimalik. Samas on tegemist ühe meetmena mitmest jäätmetega kaasneva reostuse vähendamiseks välja töötatud meetmetest. Seejuures tegelebki antud meede nõuotsa põhise lähenemisega, võimalikud jäätmete, sh plasti kohapealse tekke vähendamiseks ja vältimiseks on seatud eraldi meetmed. Näiteks üleujutusriskiga rannikul ja randades keskkonnasõbraliku jäätmekäitluse korraldamine, prügikoristuskampaaniad, rehvipuru tekke vähendamine aga ka teavitust, kaasamist ja koostööd puudutavad meetmed.</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p><u>Märkus:</u> Nimetatud mõjud sotsiaalsele keskkonnale ei ole üksnes soodsad, kuna juhul kui kalade rändetele jääb ajalooline kasutusele võetud vesiveski, tuleks paisud likvideerida, mis mõjub negatiivselt veski omaniku varale ja ajaloolisele traditsioonile vesiveskite kasutamisel. Selliseid konflikte kalateadlaste ja vesiveskite omanike ning muinsuskaitstajate vahel on juba Eestis korduvalt esinenud. Seega tuleks KSH-s sellisele mõjule viidata.</p> <p>2. Meede BALEE-M021 Kaaspüügi vähendamise ja vältimise tehnoloogiate rakendamine liikide kaitseks Läänemerel.</p> <p><u>Mõjud looduskeskkonnale</u> – „Mõju merevee kvaliteedile, sh eutrofeerumisele,...“ on hinnatud „kollaseks“.</p> <p><u>Märkus:</u> „Kollane“ ei ole päris täpne mõjuhinnang, sest ka eutrofeerumisele on sellel meetmel otsene mõju olemas ja värvikood saaks olla „roheline“. See tuleneb asjaolust, et veel hiljuti oli tavaks kaaspüük tagasi merre visata, kus vähemalt osa tagasivisatud kaladest ka hukkus ja lisas sel moel merre orgaanilist reostust. Surnud kalade lagunemine kulutab merekeskkonnas hapnikku ja lagunemisel vabanev lämmastik ja fosfor soodustavad eutrofeerumist. Kui selline praktika oleks välistatud, mida kõnealoleva meetmega taotletakse, oleks mõju eutrofeerumisele otseselt soodne.</p> <p>3. Meede BALEE-M039 Keskkonnale ohtlike ravimijäätmete käitlemise tõhustamine ja ravimite keskkonnasõbralikuma utiliseerimise alane teavitustöö.</p> <p><u>Märkus:</u> Ei saa nõustuda, et ravimite merekeskkonda sattumise vältimist tagavatel tegevustel ei ole otseselt mõju a) bioloogilisele mitmekesisusele, toiduvõrkudele ning merepõhja ja veesamba kooslustele ning kaubanduslikele kaladele jm liikidele ja b) inimese tervisele.... Otsene mõju on teadlaste poolt juba ammu tuvastatud, eriti ravimite otsene negatiivne mõju kaladele ja molluskitele – sugu muutev mõju, sigivust vähendav ja väärarendeid soodustav mõju. Kui sigivus langeb on liigil väljasuremise oht – otsene mõju, otsene kahju. Seega soovitaks</p>	

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>need kaks mõju hinnata „rohelisteks“ ehk ravimite merre sattumise vähenemisel on otsene positiivne mõju nii bioloogilisele mitmekesisusele kui ka kala toiduks kasutava inimese tervisele ja seda on vaja teadvustada.</p> <p>4. Meede BALEE-M051 Sademevee ja reovee töötlemine mikroplasti koguste vähendamiseks.</p> <p>Meede näeb ette tehnoloogiate tuvastamist ja rakendamist reoveepuhastuses (sh sademevesi) mikroprügi püüdmise efektiivsuse tõstmist, sh selles osas kohustuste võtmist.</p> <p><u>Märkus:</u> Reovee ja sademevee kanaliseerimine ja puhastamine on kohalike omavalitsuste korraldatav tegevus, mille kulud katab tarbija, kas otseselt või kaudselt maksude arvelt. Mikroplasti reoveest või sademevees välja puhastamine on väga keeruline. Kui selleks mingi meetod ka leitakse, siis on see väga kallis. Just seetõttu on Veeseaduses ja kõigis uutes veealastes regulatsioonides rõhutatud valgalapõhise lähenemise olulisust ja vajadust, et raskesti keskkonnast kõrvaldatavat reostust sinna ei satuks või kui seda tekib tuleb see reoveest/sademeveest kõrvaldada kohapeal, kus puhastatava vee mahud on väiksemad. Mikroplasti puhul on ainus kindel meede seda mitte otseselt tekitada ja kaudsed tekkimisvõimalused kõrvaldada või sellistest lahendustest, millega võib kaasneda mikroplasti teke loobuda. Seega tuleb keelustada mikroplasti sisaldavate toodete müük (mida kosmeetikatoodete osas on ka tehtud), vältida kunstmurude (plastmuru) kasutuselevõttu ilma sealt pärineva pesu- ja sademevee kohtpuhastit (kõrvaldab plastitükid) rajamata jne. Seega tuleks kõnealolev meede põhjalikumalt läbi mõelda ning kaalutleda „toruotsa“ põhine puhastamine asendada tegevustega mikroplasti tekkekohal ja mikroplasti mittetekkimisse panustamisega.</p> <p>Üldine seisukoht KSH aruande eelnõu kohta on heakskiitev, kuid tuleb arvestada, et mõne uue meetme puhul on mõjud otsesed (kuigi väheldased) ja mõne meetme (nagu BALEE-M051) elluviimine võib osutatud kirjapandud kujul ebarealistlikuks.</p>	

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
Keskkonnaminis- teerium (Keskkonna- korralduse osakond, Kalavarude osakond, Veeosakond – 17.11.2022 ja 18.11.2022 e- kirjad)	<p>1. Aruande lk 9, 67 (tabelis), lk 95 (meede), lk 134 (meede) on toodud „ravimite keskkonnasõbralikuma utiliseerimise“ – ei jäätmeseadus ega ka ravimiseadus ei tunne sellist mõistet – utiliseerimine. Seega peab kasutama selle sõna asemel sõna „käitlemine“. Samas võib ka nt meetme kirjelduses kasutada sõna „ära andmine“ (ning tõsta teadlikkust ravimijääkide ära andmise võimaluste osas, et vähendada kodumajapidamistest pärinevate ravimijääkide survet keskkonnale), siis oleks ka üheselt selge, mis kampaaniaga on tegemist, kui sihtrühm on kodumajapidamised. Kodus ei tohi ravimijääkmeid ise käidelda.</p> <p>2. Aruande lk 67 tabelis on kasutatud sõna prügimajandus – vastavalt keskkonnaministri 14.12.2015 nr 70 määrus nr 70 „Jäätmete liigitamise kord ja jäätmenimistu“ lisale on prügi segaolmejäätmete sünonüüm, seega saaks öelda ka segaolmejäätmete majandus. Selle sõna asemel tuleks kasutada sõna jäätmemajandus.</p> <p>3. Aruande lk 98 meetme lühikirjeldus - Praegu ei arvestata jäätmekogumises ja käitluses üleujutusosaladel prügi ja jäätmete sattumisega merre. Eeltoodud lause peaks olema sõnastatud nii Praegu ei arvestata jäätmete kogumisel ja käitlemisel üleujutusosaladel jäätmete sattumisega merre. Sõna jäätmed, katab ka sõna prügi, seega on arusaamatu, miks see on lauses eraldi väljatoodud.</p> <p>4. Lk 38 rida 4 Hinnatud kaladest (räim, kilu, lest, ahven, koha, lõhi) on heal tasemel vaid avamere kevadkuduräime kalastussuremus ja lesta kutselise kalapüügi saagi biomassi suhe seirepüügi biomassis (joonis 2.18).</p> <p>Kommentaar: Tänapäevaks on need andmed aegunud, 2021. a seisuga on ka lest on halvas seisus TÜ EMI hinnangul. TÜ EMI hinnangul oli 2021. a Liivi lahe räim heas seisus (nii suremus kui biomass) ja kilu biomass.</p> <p>5. Lk 76 p3 Eesti teadlased osalevad rahvusvahelises teaduskoostöös.</p>	<p>1. Meetme nimetust täpsustati: Meede BALEE-M039 „Keskkonnale ohtlike ravimijääkmete käitlemise tõhustamine ja ravimite keskkonnasõbralikuma <u>üleandmise</u> alane teavitustöö“.</p> <p>2. KSH aruannet täpsustati.</p> <p>3. KSH aruannet täpsustati.</p> <p>4. KSH aruande peatükki 2.2.6 täiendati TÜ Eesti Mereinsituudi 2021. a kalanduse andmekogumise programmi täitmise aruannete alusel.</p> <p>5. Nimetatud eesmärk lisati KSH aruande tabelisse 4.1.</p> <p>6. Veemajanduskavadega (VMK) seonduvat on KSH aruandes käsitletud nii vastavusanalüüsi (meetmekava seosed teiste strateegiliste dokumentidega) kui ka meetmekava meetmetega kaasneva mõju analüüsi osas (seal, kus asjakohane). Leiame, et detailne analüüs meetmekava meetmete ja VMK meetmete omavaheliste seoste osas väljub KSH aruande mahust. KSH aruande eesmärk on eelkõige hinnata Merestrategia meetmekava uute meetmetega kaasnevat mõju ning mida on ka tehtud, sh on hinnatud ka võimalikku koosmõju teiste strateegiliste dokumentidega (nt veemajanduskavad).</p> <p>Lisaks märgime, et VMK meetmeid on käsitletud meetmekava eutrofeerumise ja ohtlike ainete aruannetes. Nende teemaaruannete lisas on välja toodud VMK meetmete nimekirjad ja VMK</p>

Ametiasutus (kirja kuupäev ja nr)	Kommentaar/ettepanek	Arvestatud/mittearvestatud
	<p>Siia tuleks lisada ka kalavarude seotud otsene eesmärk, PõKa lk 61: Keskkonnateadlikult ja jätkusuutlikult kalavarusid majandades on kalavarud heas seisus.</p> <p>6. Edastan KSH tagasiside ääremärkustena dokumendis. Lisaks lisan kirjale veemajanduskava meetmeprogrammi. KSH aruandes peaks VMK seosed selgemalt välja tooma. See oli ka EIRi tagasiside, et me peame paremini omavahel merestrateegia direktiivi ja veepoliitika raamdirektiivi rakendamist sünkima. Seetõttu peaks tooma rohkem asjakohastes lõikudes välja VMK meetmete seosed ja näited, sest läbi sellise dokumentides kirjeldamise saabki see kavade sidusus ja sünergiad ilmseks. Konsultant võiks vaadata meetmeprogrammi tabeleid 1A, 1B ja 1 C ning meetme kirjelduse lahtrist on võimalik märksõna järgi otsida välja haakuvad meetmed-lisasin KSH teksti viitavaid kommentaare aga kindlasti on veel, sest ajaliselt ei jõudnud põhjalikumat analüüsi teha. Tabelis 3 on konkreetsete rannikuveekogumitega seotud meetmed. Konsultant võiks kindlasti vaadata ka meetmekoodide lehel tulbas S „Meetme panus MSRD / HELCOM BSAP tegevuste täitmisesse“ VMK meetmete seoseid merestrateegiaga ja selle meetmete seostamise põhimõttena ära kirjeldada.</p>	<p>meetmetega on arvestastatud merestrateegia uute meetmete välja töötamisel. Samas on oluline, et peamine surve tuleneb ikkagi maismaalt ning selle koormuse vähendamiseks meetmed on seatud VMK-s. Merestrateegia meetmekavas on välja pakutud nõ lisameetmeid, et merekeskkonna hea seisundi saavutamisse panustada.</p> <p>Küll aga täiendasime KSH aruandes vastavusanalüüsi peatükis veemajanduskava ja meetmekava seoste juures olevat infot lähtuvalt teie esitatud märkusest. Lisaks täpsustasime KSH aruannet teiste, teie poolt esitatud märkuste alusel.</p>